

BERGAMA YÖRESİ YÖRÜK AĞIZLARINDA ŞİMDİKİ ZAMAN

*Fatma Sibel BAYRAKTAR*¹

ÖZET

Şimdiki zaman kavramı Türkçede birkaç yolla elde edilmektedir. Bunlardan biri de Asıl fiil+ zarf fiil eki+ yardımcı fiil+ geniş zaman eki+ şahıs eki şeklindeki kuruluşlardır. Bu kuruluşlarda genellikle (yat-, tur-, otur-, -yori-) fiilleri kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ise genellikle yori- fiili ve onun bozulmuş biçimleri görülür. Anadolu'nun değişik yerlerinde öbekler halinde yat-/bat-yapılarına da rastlanmaktadır. Bergama civarında yaşayan Yörük yerleşimlerinin bazılarında rastlanan -ıp bā/ ip bē yapıları, standart dildeki (ı)yor- yapısının yanında ve ona paralel olarak kullanılmaktadır. Ancak bu yapılar sadece salt şimdiki zaman olarak değil, şimdiki zaman kavramının değişik işlevleri ile de kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bergama, Yörük, şimdiki zaman, -ıp bar- /-ıp ber-

ABSTRACT

The Time Now at The Dialects Of Pergamon Region Yörüks

Present tense concept is obtained with a couple of ways in Turkish. One of them is main verb+adverb verb suffix+auxiliary verb+present tense suffix+ possessive suffix. On these structures generally (yat-, tur-, otur-, -yori-) verbs are being used. Though in turkey turkish the verb yori- 's altered forms are seen more often. In some parts of anatolia the structures yat-/bat- are also can be found. In nomads' locations near pergamon, -ıp bā/ ip bē structures are being used parallely and with (ı)yor- structure in the standart language. But these structures are not being used only as present continuous tense but also with the present continuous tense's varied functions.

Key Words: Pergamon, Nomads, present continuous tense, -ıp bar-/-ıp ber-

---

¹ Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi fsibel@trakya.edu.tr

Zaman kavramı esas olarak geçmiş, içinde bulunduğumuz an ve gelecek olmak üzere üç ana bölüme ayrılır. Şimdiki zaman, geçmişte başlayıp içinde bulunduğumuz anda devam etmekte olan bir sürekliliği ifade etmekte kullanılır. Vahit Türk'e göre² altmıştan fazla farklı yapı ortaya çıkmakla beraber, esasında şimdiki zaman ifadesinde yedi farklı yapı vardır. Bunlardan, tasvir fiilleriyle (*yat-,tur-, otur-, yori-*) kurulan dört yapı aynı sistemle ortaya çıkmaktadır. Bu sistem:

Asıl fiil+ zarf fiil eki+ yardımcı fiil+ geniş zaman eki+ şahıs eki

Şeklinde dir. Yukarıdaki yapıyı oluşturan yardımcı fiiller tarihi ve günümüz Türk şivelerinde farklı olsa da bu yapıyı tek bir biçim olarak değerlendirebiliriz. Bu durumda, Türkçede şimdiki zaman için kullanılan başlıca yapılar şu şekilde sınıflandırılabilir:

*Geniş zaman ekleriyle ifade edilen şimdiki zaman

*-a/-e, -y ile ifade edilen şimdiki zaman

*Tasvir fiilleriyle ifade edilen şimdiki zaman

*Mastar eki+ bulunma hâli eki şeklinde ifade edilen şimdiki zaman.

Köktürk ve Uygur metinlerinde şimdiki zamanın geniş zaman ekleri ile karşılandığını, “şu anı” anlatan özgün bir zaman kavramının olmadığını biliyoruz.³ Karahanlı Türkçesinde de aynı yapı devam etmiş, şimdiki zaman için ayrı bir eke ihtiyaç duyulmamıştır⁴. Ancak Dîvân-ı Hikmet'te şimdiki zamanla ilgili birkaç örnek vardır. İki beyitte *-a/-e* zarf fiil ekinin cümleye kattığı anlam geniş zaman olabileceği gibi şimdiki zaman olarak da düşünülebilir:

resulğa barçası hizmet kıladur/ edep birlen yörüp 'izzet kıladur

(Resule hepsi hizmet kılmakta, Edeple yürüyüp izzet kılmakta)⁵

Harezm Türkçesinde de şimdiki zaman genellikle geniş zaman ekiyle karşılanmış, ancak seyrek de olsa bazı değişik şekiller görülmeye başlanmıştır. Bu sahanın asıl şimdiki zamanı; *Ana fiil+ zarf fiil eki+(-A,-I)tur-ur+ şahıs zamiri* biçiminde oluşturulmaktadır.⁶ Tarihi Kıpçak Türkçesi metinlerinde şimdiki zaman yapısı; *Ana fiil+ zarf fiil eki+(-A)dur* olarak görülmektedir.⁷ Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zaman, *yori-* ve *tur-*

² Vahit Türk (1996), “Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri”, TDAY-Belleten, s: 339

³ A. Von Gabain (1988), “Eski Türkçenin Grameri” (Çev. Mehmet Akalın) Ankara, s.84

⁴ Tarihi Türk Şiveleri(1984), Çev. Mehmet Akalın,Ankara, s. 160

⁵ Kemal Eraslan (1983), “Dîvân-ı Hikmet'ten Seçmeler”, Ankara

⁶ Tarihi Türk Şiveleri(1984), Çev. Mehmet Akalın,(Harezm Türkçesi, Janos Eckmann), Ankara, s.205

⁷ a.g.e., s.119

fiilleriyle karşılanmıştır. 15.yy.dan sonra *yori-* ve *yor-* şeklinde ekleşme meydana gelmiş ve günümüz standart yazı dilinde kullanılan biçim oluşmuştur.⁸

Anadolu ağızlarına genel olarak baktığımızda, Eski Anadolu Türkçesi döneminden itibaren şekillenmeye başlayan *yori-* fiilinin yardımcı fiil olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan yapının çeşitli fonetik yansımalarıyla yapıldığı görülmektedir⁹ (*-yorur/-yörür*, *-yuru/-yörü*, *-yor/-yör*, *-yur/-yür*, *-yo/-yö*, *-yu/-yü*, *-yyo/-yyö*, *yar/-yer*, *-ya/-ye*, *-yır/-yir*, *-yı/-yi*, *-oru/-ör-ür*, *-er*, *-o/-u/-ü*, *-a/-e,-ı/-i*, *-uy/-üy*, *ıy/-iy*, *-iyi,-y*)¹⁰

Anadolu'nun değişik bölgelerinde bu standartlaşan *yori-* yardımcı fiilinin yanında *yat-*, *tur-*, *var-*, *otur-*, *gör-*, *gel-* gibi fiillerin de şimdiki zaman ifadesinde kullanımına rastlanmaktadır.

Biz bu çalışmamızda Bergama yöresi Yörüklerinin ağızında görülen ve

Asıl fiil+ zarf fiil eki+ yardımcı fiil+ geniş zaman eki+ şahıs eki kurulumuyla uyumlu bir yapıdan bahsedeceğiz:

Asıl fiil+ıp zarf fiili+ bā (ø-r/-y) ve Asıl fiil+ip zarf fiili+bē ø-r/-y)

-(y)Ip batır veya *-(y)Ip yata(r)* formundaki şimdiki zaman ekleri batı Anadolu ağızlarında görülen şekildir.¹¹ Türkiye Türkçesi ağızlarında –(y)IP eki “dur” yardımcı fiiliyle de kullanılmaktadır. Ancak, Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan bu –(y)Ip dur yapısı duyulan farkına varılan geçmiş zaman eki olarak değil, şimdiki zaman eki olarak kullanılmaktadır.¹²

Karahan, batı grubu ağızlarında bazı yardımcı fiillerin birleşik fiil kuruluşu içinde şimdiki zaman ifade ettiğini söylemekte ve bunlar arasında bat- fiiliyle yapılmış şekilleri ve örnekleri de vermektedir. *cağılayıp batar* (Adana) *gelibatı*, *durumubatı* (Bilecik), *domuşu batır* (İçel), *yiyip batır* (Karaman) *elep batırlamış*, *alı bat* (Manisa), *diyibatırız*, *gelibatı* (Muğla)¹³

⁸ Muharrem Ergin (1993) “*Türk Dil Bilgisi*”,(20.baskı) İstanbul, s. 280

⁹ Tuncer Gülensoy (1985), “*Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki*”, Türk Kültürü Araştırmaları(İbrahim Kafesoğlu Armağanı), Ankara, s.291

¹⁰ Vahit Türk (1996), “*Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri*”, TDAY-Belleten, s:336

¹¹ Özgür Ay (2009) “*Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi*”, TDK Yay. Ankara, s.245-247

¹² a.g.e., s.237

¹³ Leyla Karahan (1996),” *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*”, TDK. Yay. 630, Ankara, s146

Caferoğlu, “Muğla Ağzı” adlı makalesinde konuyla ilgili olarak şu bilgileri vermiştir: *yatmak yardımcı fiilinin Oğuz Türkçesi alanındaki kullanılışının uzun bir geçmişi vardır. Türkmencedeki bar-ı yat-ır şekli Muğla ağzında gel-i-p batırı <gel-i yatırı telâffuzunu almıştır. Bunun doğuşu ve menşei hakkında bugüne kadar bazı fikirler öne sürülmüştür. .Korş’a göre:-yor ve -yar deyimleri yat-dan türeyerek, -ır yatır halini almıştır. Buna karşılık olarak da K.Foy, aynı deyim yürü-, yori->-yor,-yar olarak kabullenmektedir. Türkmence için birinci görüş daha uygun görünmektedir. Muğla ağzındaki gelipbatır ise Nogaycanın barıpyatır’ını andırmaktadır. İşbu örnekten de görüleceği üzere ele aldığımız Muğla ağzının bu şekli Anadolu ağızlarında: Türkmen, Nogay, Azeri ve sahil boyu Kırım halkı gibi ağızların yerleşik bir etkisi olduğunu açıkça meydana koymaktadır. Bu çeşit karma etki örneklerini diğer gramer şekillerinde de bulmak kabildir.*¹⁴.

Ali Akar da makalesinde “Muğla ve yöresinde de şimdiki zaman yerine; *fiil+zarf fiil eki(-ıp/)+ bat-* şekline rastlanır. Bu yapı Muğla ağzındaki en önemli şimdiki zaman şekillerinden biridir. Türk Lehçelerinden, Türkmen, Kırgız, Kazak, Nogay, Özbek ve Yeni Uygur Türkçelerinde de bu yapıya rastlanmaktadır.”¹⁵ demektedir. Makaleye göre Muğla ve yöresinde on bir ayrı şekil tespit edilmiştir bunlardan en yaygın olanları *yoru-,bat-, dur-* yardımcı fiilleriyle kullanılanlardır¹⁶

Korkmaz’ın güneybatı Anadolu ağızlarında yaptığı derlemelerde de bu yapıya rastlanmaktadır¹⁷:

Hindi bis hāman dövüP-bārıs (Korkmaz 1956,72; Dz.- Acıpayam)

Biz ālışıP-bārız (Korkmaz 1956,65; Dz.-Tavas)

ākināimiz gurub- bā (Korkmaz 1956,73; Dz.- Acıpayam)

giTcen deb bā (Korkmaz 1956,73; Dz.- Acıpayam)

Nurettin Demir’e göre¹⁸ Anadolu ağızlarında çok değişik varyantlarına rastlanan *-ba/ -bā* ve *-be/ bē* ekleri, *-ıp var-ır* ve *-ıp ver-ir* birleşik fiillerinden ortaya çıkmıştır¹⁹

¹⁴ Ahmet Caferoğlu (1963), “Muğla Ağzı”, TDAY Belleten 1962, Ankara, s.109

¹⁵ Ali Akar(2001), “Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Biçimleri”, M.Ü. Sos. Bil. Dergisi, s.4

¹⁶ a.g.e., s.8

¹⁷ Zeynep Korkmaz (1956), ”Güneybatı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)”, TDK Yay., Ankara,

¹⁸ Nurettin Demir (1994), “Angaben zum Präsens im Derleme Sözlüğü”, Journal of Turkology, vol.1.Nr.2, Szeged-Macaristan, s. 203-212

¹⁹ Korkmaz 1974, 352; Gülensoy 1985,291; Adamovic 1985, 183. Türkiye Türkçesinin Balkan ve Anadolu msl. Alanya ağızlarında bunun bir de ince sıralı varyantıyla , *-iverir* şekliyle karşılaşırız. Bkz. Gadjanov 1911, 35; Hazai 1959, 223 vd.; 1960, 129; Demir 1993; 121 vd.

Derleme Sözlüğünde de bu yapılar görülmektedir²⁰:

ba, bā (I)/.../4. Şimdiki zaman eki (tekil üçüncü şahıs), -yor: *baban pazardan gelipba* (Karamanlı *Tefenni-Brd.; *Sarayköy, *Buldan-Dz.)

[**batı** (II): (Eziler *Buldan-Dz.)

[**batır** (I-I)] : *Kandıra-Kc.) (445)

batı, (II) [ba, bā (I)-4 (570)

-batır, -batı, (I)[-batır] I. [-**ba, bā (I)-4**] 2. Fiillerin sonuna gelerek süreklilik bildirir. –*Ne yapıyorsun? –çalışıp batırı* (Gölcükler –İz.; *Tavşanlı ve köyleri, Alanyut- Kü.;-Es.; *Bor-Nğ.

[**batır]** (*Nazilli-Ay.; Kemaliye*Alaşehir-Mn.) (570-1)

-batır [→**-batır** (I)-2] (571)

patı (IV) [patır] (III) Eylemlerin sonuna gelen şimdiki zaman eki:*geldimpatı* (İz.;Mğ.)

[**patır** (III)] : (-Bo.) (3409)

patır (III) [→patı (IV) (3409)

Bergama Yörükleri ağzında şimdiki zaman ekinin standart Türkçe ile uyumlu olarak –(I) yor’un deforme olmuş biçimlerinin ve geniş zaman ekinin kullanıldığı da görülür²¹:

-y, -yo, -ya/-ye/-yu/-yi, -i/ī, -i/ī, -(i)r:

ekiyoduk (22/57), *gidiyo* (22/68), *bilmiyem*, *bilmiyum* (16/4) *göriiliyo* (25/24), *okudiyular* (25/75), *bilim* (19/15), *yaşayız* (22/52), *yapılar* (26/27), *alayırım* (26/54), *bilirlar* (22/7), *dönür* (28/37)

Bergama Yöresi Yörüklerinin yerleşim alanlarından olan Yalnızdam, Çamoba, İncecikler, Kaplan, Öreleşmiş, Alhatlı köylerinde, standart dilde kullanılan şimdiki zaman ekine paralel olarak başka yapılar da saha araştırmaları ile tespit edilmiştir. Araştırmacının ses kayıtlarında yer alan Çamköy, Muratlı, Kızıltepe’de ise bu yapıya rastlanmamıştır²²:

²⁰ Nurettin Demir (1994) “Angaben zum Präsens im Derleme Sözlüğü”, Journal of Turkology, vol.1.Nr.2, Szeged-Macaristan, s203-212

²¹ Tuncer Gülensoy (1985), “Anadolu Ağzlarında Şimdiki Zaman Eki”, Türk Kültürü Araştırmaları, Prof.Dr. İbrahim Kafesoğlu’nun Hatırasına Armağan, Ankara, 23/1-2, s285

²² Hale Bozalan (2008) “Bergama Merkez İlçe ve Köylerinde Yaşayan Yörüklerin Ağız İncelemesi”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Y.Lisans Tezi, Edirne,

Not: Makalede kullanılan bütün örnekler zikredilen çalışmadan alınmıştır

Asıl fiil+ip zarf fiili+ bā(ø-r/-y) + şahıs eki

ve

Asıl fiil+ip zarf fiili+bē(ø-r/-y) + şahıs eki

Bergama Yörüklerinde rastlanan bu şimdiki zaman ekleri, *-ip var-* ve *-ip ver* fiillerinden $b > v \sim v > b$ değişimi ile ortaya çıkmışlardır. Buna delil olarak da (*-var* yardımcı fiili ile) bir tek örneğimiz bulunmaktadır:

çapa edipvādık 16/ 20

-ip bat- fiiline de örneğimiz sadece bir tanedir:

ğenşlîmizde orağ biçip batırdık 16/19

Hangi durumda *-ip var-* ve hangi durumda *-ip ver* yardımcı fiillerinin tercih edildiğine gelince, bunun ünlü uyumuyla bir ilgisi saptanamamaktadır:

ğelipbālar 1/19, veripbā 9/ 11, gidipbayım 10/ 4, geyipbaydık ayāmıza 1/54, durupbā 9/ 74, verilipbē 8/4, gelipbē 4/25, sevepbēler 3/74, yazıbēdi 6/9

Şahıslara göre bakacak olursak 1.Tekil ve çoğul şahıslarda ve 3. tekil şahısta *-ip bay-/-ip bey* kullanımları da söz konusudur:

1.tekil şahıs: *ğidipbayım 10/ 4, ðlan sevipbeydim 6/58*

2. tekil şahıs: *sobada pişiripbāsın 17/47*

3.tekil şahıs: *durupbā 9/ 74, dümbekçi gelipbaydı 1/48*

1.çoğul şahıs: *bāzi ikimiz gidipbey 6/36, barabar oturupbaydık 3/77, çalışıpbādık 16/17*

2. çoğul şahıs: --

3.çoğul şahıs: *pek sevepbēler beni 3/73, ālaşıpbālar 1/45*

İşlevleri Bakımından:

Asıl fiil+ip zarf fiili+ bā (ø-r/-y) ve Asıl fiil+ip zarf fiili+bē ø-r/-y)

Yapıları, sadece şu anı ifade eden şimdiki zaman için kullanılmamaktadır. Geçmişte başlayıp şu an devam eden şimdiki zaman, şu anda başlayıp gelecekte de devam edecek olan şimdiki zaman, geniş zaman, geçmiş zaman ve birleşik yapıda şimdiki zamanın hikâyesi şeklinde kullanımları bulunmaktadır²³.

²³ Hatice Şahin (2006/2) “Türkçede Şimdiki Zaman Eklerinin Zaman Belirleyicilerle Kullanımı”, U.Ü. Fen-Edb Fak. Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:7, S.11, s.220

Geçmişte Başlayıp Şu An Devam Eden (Sürekli Şimdiki Zaman)

ğelipduru ğızancıklā1/17 allah razı olsun yerden ğöe vācak 1/18
ğelipbālar 1/19

hayvanımız yok bizim ğeçi vā işte ğaynata ğüdüp ğelipbē 4/25

berabar oturubay ğaynanamla 4/31

kaynanamla bi yerde ğene işte benim evde durupbā 6/78

havgada bi sefer ğanayıp haftada iki sefer ğanayıpbā 6/124

ķimisi ğazacıķ veripbā ķimisi paracıķ veripbā ķimisi zekātçıķ
veripbā 9/ 11

nāpacan başka oduna ğidiyom suya ğidipbayım 10/ 4

ben de buracia yuva etdimişte 16/11 içinde durupba 16/12

Şu An Devam Eden (Şimdiki Zaman)

hindi hemen çocuklā sancı geldi mi gidipbe 3/142 hastaneye gidipbe
3/143

beşe ğidipbe bu yıl ğa 6/141

adam haplan durupbā 9/ 74

ğenşler acıķ tütün edipbe 16/13

bizim ğibi bi şēciķ edemepbā 16/15 şe edemepbā 16/16

Eme hinci ğızanım çarşıda dolu baķlavı orda alıp ğelipbā 17/49

Olumsuz: (dede nasıl?) o da duramapbā 16/65 duramāp ğece
ğündüz 16/67

Şu An Başlayıp Gelecekte Devam Edecek Olan (Yakın Gelecek Zaman)

hinci ğız severse öle verilibē 8/4

hinci edetler başkalaşıpba 16/ 59

Doğrudan Geniş Zamanda Yapılan İşleri Anlatmakta Kullanılan Şimdiki Zaman:

ya pek sevepbēler beni 3/73 ķendi olanındaniyi sevepbēler 3/74 evin
ķilidini olanına vermezler de bene verirler 3/75

neneşte u da būdaydan olupba 3/163

işte evde deyamli evde durupbay 4/12

bāzi ikimiz ğidipbey bāzi gidilmez 6/36

allāın emrinnen ğızını bene versene deyişipbēler 8/1

yalanınadıını bilmē dōru sōliyipbē 10/ 72

sobada pişiripbāsın fırında sobada 17/47

Geçmiş Zamanı Anlatmakta Kullanılan Şimdiki Zaman:

g^{elin}olu^{kan} ya^{kı}p^balar o zaman 1/42 ya^{kı}p^balar ellerimize 1/ 43 baş^{lar}ımıza da^{yan}ıp a^{la}şı^pb^ā 1/44 ga^rde^şimiz g^{id}ip ba^rı diye de ar^{ka}da^şımız g^{id}ip ba^rı diye de baş^{lar}ımıza da^{yan}ıp da^{yan}ıp da a^{la}şı^pb^ālar 1/45

(bayramlarda neler yapardınız eskiden?) bayramlarda d^{ün}lerde de iş^{te} mu^hab^betedi^beler, oy^{un}edi^beler, t^{ür}k^ü edibe^{ler} 14/ 8 davul d^ümbek çaldırıp^di 14/9

n^öluca^ğ evelden sallan g^{id}ilip^bā 17/21

Şimdiki Zamanın Hikayesi :

Bu durumda -ıp bay/ -ıp bā+ dı biçiminde birleşik zaman kurulumu gözlenmektedir Bunlar geçmişte sürekliliği bildirmekte kullanılmışlardır.

bayramlarda iş^{te} d^ümbek getiribaydık 1/47 d^ümbekçi gelipbaydı bayramlarda1/48

k^ör^ükl^ü cizme g^{ey}ipbaydık ay^āmıza 1/54

g^{el}inlik g^{ey}ipbēdik 3/55 ata binip beydik 3/56

barabar oturupbaydık 3/77 hinci ayırız 3 /78

iş^{te} hast^āneye üd^{il}ipbeydi 3/84 evde doumlarda kim ga^rı bilirise unu ç^ārıp g^{el}ip beydik 3/136

ö^retmen pek sevipbēdi bizi y^ā pek^y yazı^bēdi bene...6/9

ş^{ei}rde bi ö^lan sevipbeydim 6/58

ka^ynanam pek çok hazedipbeydi 10/53 beraber yaşamadık ayrıldık 10/54

g^enş^limizde yine çalı^şı^pb^ādık 16/17

y^ömeye g^{id}ilip^bādı 17/9

buna huruldum 10/109 benim adam buna heb ç^ārıpbaydı 10/ 110

eskideniş^{te} davullan zurnaylan olupbaydı 13/32

Sonuç:

Anadolu'da15.yy.dan sonra şimdiki zaman için kullanılan şekil genel olarak yori- ve yor- şeklinde ekleşme ile meydana gelmiş ve günümüz standart yazı dilinde kullanılan biçim oluşmuştur.

Anadolu ağızlarında da şimdiki zaman genel olarak bu yapının çeşitli fonetik yansımalarıyla meydana gelmektedir. (-yorur/-yörür, -yoru/-yörü,-yor/-yör, -yur/-yür, -yo/-yö, -yu/-yü, -yyo/-yyö, yar/-yer, -ya/-ye, -yır/-yir, -yı/-yi, -oru/-or/-ör/-ur/-ür, -er, -o/-u/-ü, -a/-e,-ı/-i, -uy/-üy, ıy/-iy, -iyi,-y)

Anadolu'nun değişik bölgelerinde bu standartlaşan *yori-* yardımcı fiilinin yanında *yat-*, *tur-*, *var-*, *otur-*, *gör-*, *gel-* gibi fiillerin de şimdiki zaman ifadesinde kullanıldığı görülmektedir.

Leyla Karahan'ın batı grubu ağızlarında *bat-* yardımcı fiilinin şimdiki zaman için kullanıldığını tespit ettiği bölgeler Adana, İçel, Bilecik, Karaman, Manisa ve Muğla'dır.

Zeynep Korkmaz da Denizli- Acıpayam, Denizli- Tavas'da *-ıp bar* yapısını tespit etmiştir.

Derleme Sözlüğünde; Tefenni-Burdur, Buldan-Denizli, Kandıra-Kocaeli, Gölcükler –İzmir, Tavşanlı ve köyleri, Alanyut-Kütahya, Eskişehir, Bor-Niğde, Nazilli-Aydın, Kemaliye, Alaşehir-Manisa, Muğla'da *ba*, *bā*, *batı*, *batır*, *batırı*, *patı*, *patır* yapıları kaydedilmiştir.

Muğla yöresinde Ali Akar'ın tespitlerine göre on bir değişik yapı görülmektedir. Bunlardan *yoru-*, *bat-*, *dur-* yardımcı fiilleriyle kullanılanları yaygındır.

Nurettin Demir'e göre *ba/-be-* şimdiki zaman ekleri *-ıp var* ve *-ıp ver* birleşik fiilleridir.

Bergama Yörüklerinin de yerleşim yerlerinin bazılarında (Yalnızdam, Çamoba, İncecikler, Kaplan, Örlemiş, Alhatlı köylerinde) standart dille uyumlu *-yor* ekinin yanında, *-ıp ba* ve *-ıp be* yapıları da görülmektedir. *-ıp var* ve *-ıp ver* yapılarından geldiğini düşündüğümüz bu kullanımlar şimdiki zamanın değişik işlevleriyle akıcı bir şekilde kullanılmaktadır. *-ıp bat* kullanımına sadece bir kez rastlanması da ayrıca dikkat çekicidir.

Caferoğlu'na göre *barıp yatur* kullanımında Türkmen, Nogay, Azeri ve sahil boyu Kırım halkı gibi ağızların yerleşik bir etkisi vardır.

Batı Anadolu ağızlarında öbekler halinde görülen bu değişik kullanımların etnik olarak Hazar ötesi Oğuz ve Kıpçak ağızlarının etkisini taşıdığı görülmektedir. Anlaşılacağı üzere bu tespitlerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenerek bağlantıları hakkında daha net hükümler verilmesi gerekmektedir.

Kaynakça:

- Adamovic, M., 1985, Konjugationsgeschichte der türkischen Sprache. Leiden
- Akar A., 2001, Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Biçimleri, M.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, Sayı 4, s.1-10
- Ay Ö.; 2009, Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekimi , TDK Yay. Ankara

- Bozalan H., 2008, Bergama Merkez İlçe ve Köylerinde Yaşayan Yörüklerin Ağız İncelemesi , Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Y.Lisans Tezi, Edirne
- Caferoğlu, A., 1963, Muğla Ağızı, TDAY Belleten 1962, Ankara, s.107-130
- Demir, N., 1994, “Angaben zum Präsens im Derleme Sözlüğü” Journal of Turkology, vol.1Nr. 2,(Szeged, Macaristan), S. 203-212
- Gabain A von., 1988, Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın), Ankara
- Gadjanov, G.D., 1911, “Vorläufiger Bericht über eine im Auftrag der Balkan-Kommission der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien durch Nordost- Bulgarien unternommene Reise zum Zweck der türkischen Dialektstudien” Anzeiger der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien Philologisch-historische Klasse. Jahrgang 1911, Nr. V, s.28-42
- Gülensoy, T., 1985, “Anadolu ağızlarında şimdiki zaman eki” Türk Kültürü Araştırmaları 23/1-2, 281-295
- Karahan, L., 1996, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, TDK.Yay. 630, Ankara
- Korkmaz, Z., 1956, Güney Batı Anadolu ağızları Ses Bilgisi (fonetik),TDK Yay. Ankara
- Şahin, H., 2006, Türkçede Şimdiki Zaman Eklerinin Zaman Belirleyicilerle Kullanımı, U.Ü. Fen-Edeb. Fak. Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:7, S. 11, s.213-221
- Tarihi Türk Şiveleri, (1984), Çev. Mehmet Akalın) Ankara
- Türk, V., 1996, Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri, TDAY-Belleten, s: 291-340